

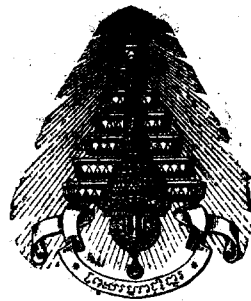

กบฏล้มขุนเบญจ กบฏพมทานคนในพระบรมมหาราชวัง

เล่ม ๘ แผ่นที่ ๓๘ วันที่ ๒๗ ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๐ หน้า ๓๕๘

สารบัญ

ประกาศการ ลมโฆ	ในงานรับพระ
สุพรรณบัตร	หน้า ๓๕๘
การพระราชกุศลเทศนามหาชาติ	(กระจาก
ลำภาใหญ่)	หน้า ๓๕๒
อธิบายด้วยเครื่องแต่งกระจากลำภาใหญ่	หน้า ๓๕๗
พระราชทานสัญญาบัตร	หน้า ๓๕๘
ข่าวตาย	หน้า ๓๖๐
ข่าวพระราชทานเพลิง	หน้า ๓๖๐

ประกาศการ ลมโฆในงาน รับพระสุพรรณบัตร

มีพระบรมราชโองการมารพระบัณฑูรสุ
ลีทนต์ ให้ประกาศแก่พระบรมวงษานุวงษ และ
ข้าราชการฝ่ายหน้าฝ่ายใน ให้ทราบทั่วกันว่า ราช
ประเพณีแต่ก่อนมา ถ้าเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้า
ฟ้ายังมีได้ มีพระนามนพระชนมายุต้องได้
พรรษา ๘ พรรษา จึงได้พระราชทานพระนาม

แต่เมื่อจะพระราชทานพระนามนั้น ย่อมพระราชทาน
 โดยพระสุพรรณบัฏ ในเวลาลง สรง สนาบ บ้าง มี
 การ แต่ซึ่ง เรียกว่า การเฉลิม พระสุพรรณบัฏ บ้าง
 พระราชทาน โดยการ ตามธรรมเนียม ก็มี ส่วกมล
 เลียงพระ สรง อย่างตั้งกรม บ้าง มี ตัวอย่างต่าง ๆ
 สืบมาเป็นอันมาก แต่ในการข้างครั้งข้างคราว
 ซึ่งมีเหตุขัดข้องเรียกข้างไป มิได้รับพระสุพรรณ
 บัฏเฉลิมพระนาม จนเป็นเจ้าฟ้า ไม่มีพระนาม
 เรียกกัน แต่ตามชนสามัญเรียกจนพระชนมายุมาก
 จึงได้รับพระสุพรรณบัฏเป็นต่างกรมที่เกี่ยวก็มี ที่
 ได้รับพระสุพรรณบัฏพระนามเจ้าฟ้าก็มี ที่เสีย
 ไม่ได้รับจนสิ้นพระชนม์ไปเสียที่เกี่ยวก็มี ถ้าจะ
 นับเจ้าฟ้าแต่ที่มีในกรุงเทพ ฯ นั้นยกที่สิ้นพระ
 ชนม์เสียแต่ยังทรงพระเยาว์ยังไม่ทันถึง กำหนดซึ่ง
 สมควรรับพระสุพรรณบัฏ ออกเสีย ก็มี ที่ไม่
 ได้รับพระสุพรรณบัฏอยู่พระองค์เดียว แต่พระ
 เจ้าบรม วงษ์เธอซึ่ง เรียก พระนาม ตาม ชน สามัญ
 เรียกว่าเจ้าฟ้าบัว แต่ถึงถึงนั้นถ้ายังดำรงพระ
 ชนม์อยู่ จนถึงมีทูลมโวยก็คงจะได้อรับพระสุพรรณ
 บัฏ ในรัชกาลที่ ๔ เช่นแน่ ซึ่งนับมาว่าเจ้าฟ้า
 ไม่มีพระสุพรรณบัฏ มีพระองค์เดียวแต่เจ้าฟ้าบัว
 นั้นนับแต่ที่เป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ แลที่เป็นพระราช
 กุมาร ส่วนเจ้า ฟ้าหญิง ซึ่งเป็นสมเด็จพระเจ้า
 หลานเธอ ในรัชกาลที่ ๑ สองพระองค์มิได้
 นับเพราะไม่ควรจะต้องยกมา กล่าว ส่วนเจ้า ฟ้า
 ซึ่งได้รับพระสุพรรณบัฏนั้น ได้รับในคราวสมัย
 ต่าง ๆ กัน ในรัชกาลที่ ๑ พระราชทาน
 พระสุพรรณบัฏ เป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ แล
 สมเด็จพระเจ้าหลานเธอเจ้าฟ้าต่างกรมเสียที่เกี่ยว
 โดยมากด้วยเหตุว่าในเวลาเมื่อเสด็จ เสด็จด้วยราช
 สมบัติไปรบศึกใดเสกนั้นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอแลสม

เด็จพระเจ้าหลานเธอเหล่านั้นทรงพระเจริญ วยเป็
 ผู้ใหญ่แล้วโดย มากไม่ควร ที่จะต้อง เปลี่ยนพระ
 นามเดิมอีกชั้นหนึ่ง ได้พระราชทานพระสุพรรณ
 บัฏเฉลิมพระนามแต่สมเด็จพระเจ้าลูก เธอเจ้า ฟ้า
 หญิง ซึ่งยังทรงพระเยาว์อยู่พระองค์หนึ่ง กษ
 ยกพระองค์เจ้าขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าลูก เธอเจ้า ฟ้า
 พระองค์หนึ่ง ครั้นมาถึง ในรัช กาลที่ ๒ ได้
 พระราชทานพระสุพรรณบัฏ แต่พระบาทสมเด็จพระ
 พระ จอมเกล้าเจ้า อยู่หัว พระ องค์เดียว
 สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ซึ่งยังเหลืออยู่อีก มีเหตุ
 ขัดข้องบ้าง ยังทรงพระเยาว์อยู่บ้างจึงหาได้พระ
 ราชทานพระสุพรรณบัฏไม่ได้พอเสด็จสวรรคตเสีย
 ครั้นล่วงมาในรัช กาลที่ ๓ จึงได้พระราชทาน
 พระสุพรรณบัฏ พระบาท สมเด็จพระปิ่น
 เกล้าเจ้าอยู่หัว เลื่อนขึ้นเป็นเจ้าฟ้าต่างกรม
 เสียที่เกี่ยวตามแบบอย่างรัชกาลที่ ๑ ด้วย
 ทรงเห็นว่าทรงเจริญพระชนมายุมากแล้ว คงได้
 รับพระสุพรรณบัฏพระนามเจ้าฟ้า แต่สมเด็จพระ
 เจ้าบรมวงษ์เธอเจ้าฟ้า อาภรณ์ ยังเหลือไม่มี
 พระนามอีกสองพระองค์ เมื่อมาถึง ในรัชกาลที่ ๔
 ทรงพระราชดำริว่าพระบาทสมเด็จพระ ปิ่นเกล้า
 เจ้าอยู่หัวไม่ได้รับพระสุพรรณบัฏ ตั้งพระนาม
 เป็นอื่น ไม่มีพระนามเดิม ก็เป็นการทำทราไป
 จึงได้พระราชทานพระสุพรรณบัฏ ตั้งพระ นาม
 เป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าอัครเศวต
 มณีเสขินหนึ่งก่อน แล้วจึงได้ พระ ราชทานพระ
 สุพรรณบัฏ เป็นพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้า
 อยู่หัว อีกชั้นหนึ่งแล้วแต่ พระราชทานพระสุพรรณ
 บัฏตั้งพระนามสมเด็จพระเจ้าบรมวงษ์เธอ กรม
 สมเด็จพระยาราชปรมัญย์ อย่างตั้งพระนามเจ้าฟ้า
 ภายหลังจึงได้เลื่อนขึ้นเป็นกรมขุน แล้วได้มีการ

แต่เฉลิมพระ สวรรณ บัตร ใน พระบาท สมเด็จ
 พระเจ้าอยู่หัวอัครราชกุมาร สมเด็จพระเจ้านั่ง
 นางเธอ เจ้าฟ้าจันทรมณฑลโสภณภควดี กรม
 หลวงวิสุทธิกษัตริย์อัครราชกุมารี แต่สมเด็จพระ
 พระเจ้าน้องยาเธออีก ๒ พระองค์นั้นยังทรงพระ
 เยาว์อยู่จึงได้ตกค้างมาจนถึงแผ่นดินรัชสมัยนี้ จึง
 ได้พระราชทานพระ สวรรณบัตรเฉลิมพระนาม โดย
 มีกระบวนแต่ ตาม แบบ อย่าง เหตุฉนั้นจึงมี
 สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าซึ่งมิได้รับพระ สวรรณ
 บัตร เฉลิมพระนามแต่พระองค์เดียว ดังเช่นกล่าว
 มาแล้ว

ในส่วนสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ในรัชกาลรัช
 ษสมัยนี้ ได้พระราชทานพระ สวรรณบัตร สมเด็จ
 พระบรมโอรสาธิราช แด่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
 ทั้งฝ่ายหน้าฝ่ายในแล้ว ๔ พระองค์

บัดนี้ทรงพระราชดำริว่า สมเด็จพระเจ้า
 ลูกยาเธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ สมเด็จพระเจ้า
 ลูกยาเธอ เจ้าฟ้าสมมติวงษ์วโรทัย สมเด็จพระเจ้า
 ลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถ พระเจ้าลูก
 ยาเธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร มีพระชนมายุสมควร
 จะได้รับพระ สวรรณบัตร เฉลิมพระนามตามอย่าง
 แต่ก่อน ล่วงกำหนดมาด้วยเหตุว่าติดการ โสภณบัตร
 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เห็นว่า ในระหว่างนี้
 มีจ้องว่างสมควรที่จะพระราชทาน พระ สวรรณบัตร
 ได้ แต่ครั้งนี้จะทำให้พร้อมกัน ในครั้งเดียว เครื่อง
 แต่แทนที่จะไม่มี พร้อมกันได้ จึง โปรดเกล้า
 ให้แบ่งออกเป็นสอง คราว คือ ในเดือน มกราคม
 จะพระราชทานพระ สวรรณบัตร สมเด็จพระเจ้า
 ลูกยาเธอเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ สมเด็จพระเจ้า
 ลูกยาเธอเจ้าฟ้าจักร พงษ์ภูวนารถ ในเดือนมีนาคม
 จะพระราชทานพระ สวรรณบัตร สมเด็จพระเจ้าลูก

ยาเธอ เจ้าฟ้าสมมติวงษ์วโรทัย พระเจ้าลูกยาเธอ
 เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร ซึ่งโปรดเกล้า ให้ทำการ
 ในยี่เดือนสองคราวเช่นนี้ เหตุว่าบ้านจะพร้อมกับการ
 โสภณบัตร สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาดวิวัฒ
 การซึ่งเฉลิมพระนามเช่นนี้ ก็ก็เป็นที่น่าสง
 ใสย อยู่หนึ่งว่าพระนามก็มี เรียกร้องกัน
 อยู่แล้ว เหตุใดจึงต้องเฉลิมพระ นามใหม่ ก็ไม่
 ผลักเปลี่ยนอย่างไรจากพระนามเดิม การเรื่องนี้ขอ
 อธิบายให้เข้าใจว่า เกิดขึ้นด้วยพระราชดำริ
 ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง
 รั้งเถียรพระนามเจ้าฟ้า ซึ่งเข้าไทยตั้ง ได้ ทรง
 ยกตัวอย่างรับสั่งอยู่ว่ากลัวมินจะเรียกว่าเจ้าฟ้ากึ่ง
 ซึ่งภายหลังได้รับพระ สวรรณบัตร มีพระนามแล้ว
 แด่เฉลิมพระราชมณเฑียร เป็นกรมพระราชวัง
 ก็นับเรียกกันว่าเจ้าฟ้ากึ่ง จึงนำกึ่งเป็นต้น จึงได้
 พระราชทานพระนามไว้เสียก่อน ให้เรียกไป
 พดาง ๆ เมื่อดังกำหนดจะรับพระ สวรรณบัตร
 ในภาคหมายอย่าให้ใช้พระนาม ซึ่งตั้งไว้พดาง ๆ
 นั้นให้ใช้ แต่ว่าจะพระราชทาน พระ สวรรณบัตร
 สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าชาย สมเด็จพระ
 เจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิง ให้ มีพระนามเช่นนั้น ๆ
 เช่นการขึ้นกันคำไพร่เรียกตามชอบใจ แล้วแก่
 ภายหลังไม่ไหวดังนี้

ก็ในการรับพระ สวรรณบัตร เช่นนี้
 ธรรมเนียมแต่ก่อนเคยมีการสมโภชพระบรมวงษา
 นวงษ์ ข้าราชการจักษุของมาสมโภช ทุกครั้ง
 ทุกคราว ไม่แต่เฉพาะเฉลิมพระ สวรรณบัตร
 เจ้าฟ้า การรับพระ สวรรณบัตร ของพระองค์
 เจ้าเป็นพระองค์เจ้ามีส่วยพระนาม ๆ ฤห่มมเจ้า
 ยกขึ้นเป็นพระองค์เจ้า ซึ่งเป็นที่สถิตย์สำคัญดัง
 เช่นพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าโสภณิศว์คณาภิ

ในรัชกาลที่ ๓ ก็มี เจ้านายข้าราชการสมโภช
 คุ้มเหมือนกัน การสมโภชเป็นการสำหรับ
 เจ้านาย ซึ่งรับพระศุภพรณบัตร นั้นยังทรงพระ
 เยาว์ ส่วนซึ่ง ทรงพระเจริญแล้วรับพระศุภพรณบัตร
 ก็เป็นการถวายของช่วยเหลือกัน ตามอย่างทั้ง
 กรมตามใจผู้ใดจะถวายถวายมีถวาย เป็นธรรมเนียม
 มีมาดังนี้

แต่ในครั้ง^{๕๕} ทรงพระราชดำริที่ว่าสมเด็จพระ
 พระเจ้าลูกเธอ ซึ่งจะได้รับพระศุภพรณบัตร ใน
 ปีเดียวกันถึง ๔ พระองค์ พระบรมวงษานุ วงษ์
 ข้าราชการจะต้องสมโภชตามธรรมเนียม ราช
 พระองค์ไปไม่เหมือนอย่างช่วยงานครั้งการตั้งกรม
 ในพระอรรคชายาแลรับพระศุภพรณบัตรของสมเด็จพระ
 พระเจ้าลูกเธอสองพระองค์ครั้งก่อน ซึ่งพอรวมเป็น
 การเหมาได้ ไม่ค้ำชักรายสิ่งรายพระองค์ เมื่อจะต้อง
 สมโภชรายพระองค์เช่นนี้ ก็จะต้องเสียทรัพย์สิ้น
 เงินทองเป็นอันมาก ในการครั้ง^{๕๕} ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่าอย่า
 ให้พระบรมวงษานุ วงษ์ แลข้าราชการทั้งปวงต้องสม
 โภชตามอย่างแต่ก่อนนั้นเลย ถ้าผู้ใดมีน้ำใจใคร่
 สมโภชก็ให้รอไว้ค้ำเวลาใดกันก็จงค่อย สมโภช
 ให้เป็นครั้งหนึ่งคราวเกี่ยวกับทีเดียวเถิด การซึ่งจะ
 พระ ราชทานพระศุภพรณบัตร แก่สมเด็จพระ
 เจ้าลูกเธอครั้ง^{๕๕} ด้วยมีพระราชประสงค์ แต่จะให้
 สมเด็จพระเจ้าลูกเธอได้รับพระเกียรติยศ ตามซึ่ง
 สมควรจะได้ เพราะเหตุว่าถ้ามิได้พระเกียรติยศ
 ตามเขยอย่างเช่นนี้ ไม่เป็นแต่เฉพาะส่วนที่ไม่ได้
 กลับจะเสียไปข้างเป็นการเสีย คิดอยู่ในสมเด็จ
 พระเจ้าลูกเธอ เหมือนหนึ่งมีเศษอย่างหนึ่ง อย่าง ไก
 ซึ่ง เป็นการไม่สมควรที่จะได้ รับจึงต้องลดหย่อนเสีย
 ตามตัวอย่างซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่

หัว เคยทรงวัง เกียจถือมาแต่ก่อนเช่นนี้ได้กล่าวแล้ว
 ในเรื่องพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้
 ได้ มีพระราชดำริที่ประสงค์ จะ ให้เกิดผลประโยชน์
 แก่สมเด็จพระเจ้าลูก เธอในทางทรัพย์สินซึ่งจะไม่
 มาจากของสมโภชนั้น อย่างหนึ่งอย่างใดเลย
 ส่วน ผล ประ โยชน์ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าลูก เธอ
 แต่ก่อน ๆ เคยได้รับมาในเวลาเช่นนี้ ก็
 พระราชทานเงิน พระคลังข้างที่ตามมิให้เสีย
 ประโยชน์แลส่วนซึ่งสมโภชใช้แรงกันในส่วนเงิน
 พระองค์ ๆ ก็คงจะมีกันอยู่ได้เป็นการเหมือน
 ลงแขกลงขันกันในส่วนพระองค์ ๆ ของพระมารดา
 แก่สมเด็จพระเจ้าลูก เธอครั้ง^{๕๕} ที่อยู่ เป็นภา
 นอกจากการหลวง เพราะฉะนั้น อย่าให้ผู้ใ
 คิดวิตกสงสัยเลยว่าการซึ่งโปรดเกล้าฯ ห้าม
 มิให้สมโภช นี้จะเป็นแต่การลงใจ ฤ็พระบรม
 ราชโองการอย่างหนึ่งอย่างใดเลย ให้เข้าใจตามควา
 ตรง ๆ ว่ามีพระราชประสงค์แต่จะให้ เป็น
 ชั้นสมียันต์ในพระราชฤ็ไทย แลไม่เป็นที่เดือดร้อน
 ทั่วไปนั้นอย่าง เดียว

ประกาศมาณวันที่ ๒๒ ธันวาคม รัตนโกสินทร
 ศักราช ๑๑๐ เป็นวันที่ ๒๕๕๒ ในรัชกาลพระจุล

การพระราชกุศลเทคนามหาชาติ
 (กระจาดสำเนาใหญ่)

โดยกระแสพระราชดำริที่ว่า เมื่อในรัชกาล
 ที่ ๔ ขณะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง
 พระผนวชเป็นสามเณรอยู่ ครั้นถึงสมัยออกพรรษา
 ซึ่ง เป็นเวลาที่เคยมีการบำเพ็ญพระราชกุศลเทคน
 มหาชาติในพระบรมมหาราชวัง ตามธรรมเนียม